

A Barmeni Teológiai Nyilatkozat 1934[1]

Hitvalló Egyház – így nevezték szervezkedésüket Németországban Hitler uralomra jutása után azok az evangélikus, református és uniált egyházakhoz tartozó keresztyének, akik nem akartak szabad folyást engedni az egyháztól idegen nemzeti szocialista eszmék térhódításának az egyházban. Ellenfeleik német keresztyéneknek (*Deutsche Christen, rövidítve: DC*) hívták magukat, mert nem a Szentírásra és az egyház hitvallásaira támaszkodtak, hanem az akkori politika és ideológia értelmében elsősorban németek akartak lenni. Ezek helyeselték a nemzeti szocialisták ténykedését, célkitűzéseit, de magában az egyházban is meg akarták azokat valósítani. Elvetették az Ószövetséget, mert a zsidóság könyvének tartották, de az Újszövetséget is meg akarták tisztítani minden zsidós elemtől, sőt, az egyházi tisztségeiktől is megakarták fosztani azokat, aki nem igazolja tiszta germán származását. Amikor a német keresztyének az egyházi választásokon meghatározó többséget szereztek, megindult a Hitvalló Egyház szervezése. Mai kifejezéssel ellenzéki mozgalomnak mondanánk.

Hatvan évvel ezelőtt, 1934. május 29-31. között Wuppertal város Barmen nevű kerületének református templomában hitvalló zsinatra gyűltek össze egész Németország 18 tartományi egyházából 138-an azok, akik úgy érezték, hogy az egyház egyes vezetői a hitvallásokat nem védik, hanem megszegik, valamint azt tapasztalták, hogy hatalmi szóval állítják félre azokat, akik egyet nem értésüket hangoztatják. Nemcsak egyes visszaélésekkel és panaszokkal akartak foglalkozni. A teológiai bizottság, amelyben meghatározó szerepet vitt Barth Károly, előkészített egy teológiai nyilatkozatot, amelyet az állásából felfüggesztett evangélikus lelkész, Hans Asmussen terjesztett elő és indokolt meg nagy hatású beszédével. A három felekezet – evangélikus, református, uniált – képviselői külön-külön, azután mindannyian együtt megtárgyalták és együttesen módosították a tervezetet. Éjszakába nyúló megvitatás után terjesztették újra a küldöttek elé, akik egyhangúan elfogadták.

Megtörtént tehát, amit szinte remélni is alig mertek, ismerve a protestantizmus belső problémáit, de amiért sokan imádkoztak ott helyben és szerte az országban, és amire oly nagy szükség volt: Megtalálták a közös nyelvet! Nem apró sérelmek felhánytorgatásába bonyolódtak, hanem szép hitvallást tettek! A különböző teológiai irányzatokhoz, más-más felekezethez tartozó keresztyének egyetértésben, egy hangon voltak képesek szólni, noha mindannyian ragaszkodtak saját hitvallásaikhoz! Az élet és a társadalom egészét, így az egyházat is uralni akaró hatalommal szemben nem mint egy kicsinyes érdekcsoport, hanem mint Jézus Krisztus egyháza szólaltak meg és bizonyoságot tettek arról, aki minden látszat és tapasztalat ellenére mégis az Úr. Mivel hitüket nemcsak mély meggyőződéssel, hanem teológiailag is képesek voltak megfogalmazni, nemcsak a

helytállásra adtak példát, hanem lelki eligazítást, lelki fegyvert is nyújtottak.

Részletek a nyilatkozatból (Benczúr László fordításában):

„1. Jézus Krisztus a Szentírás róla szóló bizonyágtétele szerint Istennek az az egyetlen szava, akire hallgatni, akiben életünkben és halálunkban bízni kötelesek vagyunk.

2. Jézus Krisztusban Isten bűneink bocsánatát adja, de ugyanakkor hasonló komolysággal jelenti be általa nagy igényét egész életünkre. Általa a világ minden istentelen megkötöttségéből boldog felszabadulásra jutunk, arra, hogy szabadon és háladatosan szolgáljunk minden ő teremtményének.

3. A keresztyén egyház olyan testvérekből álló közösség, amelyben Jézus Krisztus az igében és a szentségekben jelenlevő Úrként cselekszik. Mint a kegyelemben részesült bűnösök egyházának az a feladata, hogy hitével is és engedelmisségével is, igehirdetésével is, de életformájával is a bűnös világban arról tegyen tanúbizonyságot, hogy egyedül Jézus Krisztus tulajdona az ő vigasztalásából és az ő irányítása szerint él, és akar is élni, várva az ő újra megjelenését.

4. Az egyházban lévő különböző tisztségek nem szolgáltatnak alapot arra, hogy egyik a másikon uralkodjék, hanem csak az egész gyülekezetre bízott és az egész gyülekezetnek megparancsolt szolgálatnak a gyakorlását célozzák.

5. Az Írás azt mondja, hogy az államnak isteni rendelés szerint az a feladata, hogy a még meg nem váltott világban, amelyben az egyház is él, az emberi belátás és az emberi képességek mértéke szerint a hatalom fenytő eszközének a gyakorlásával a jog és a béke fenntartásáról gondoskodjék. Az egyház hálával és tisztelettel veszi Istennek ezen rendelésében megnyilatkozó jótéteményét. Mindez Isten országára emlékezteti, Isten parancsára és igazságosságára, és ezzel egyben az uralkodóknak és az uralom alatt levőknek a felelősségére. Isten igéjében bízunk és annak engedelmeskedünk, mert Isten ez által tart fenn mindent.

6. Az egyháznak az a feladata, és szabadsága is ebben gyökerezik, hogy Krisztus helyett, az ő tetteinek és beszédének szolgálatában állva, hirdesse minden népnek a prédikáció és a szentségek által az Isten szabad kegyelméről szóló üzenetet.”

A kép egészéhez az is hozzátartozik, hogy a Hitvalló Egyház lendülete is, egysége is megtört később. Az egyház egyes őrhelyein álló, eltérő súlyú felelősséggel megterhelt vezetők a mindennapi harc kérdéseiben különböző magatartást tanúsítottak. A hatalomhoz, amelynek törvényességét Barmenben a Hitvalló Egyház nem kérdőjelezte meg, nem egyformán viszonyultak. Ki harcosabb volt, ki hangosabb, ki másokat oltalmazva, ki több, ki pedig kevesebb kompromisszumot vállalva járta az útját. Nemcsak emberi különbségeik, hanem a tartományi egyházak más-más helyzete is közrejátszott ebben. Alig néhány év alatt ennek ellenére úgy alakult a helyzet, hogy szinte minden

egyházi tevékenység ellenkezett valamilyen törvénnyel. Már a harmincas-egyvenes években is voltak, akik elmarasztalták a Barmeni Teológiai Nyilatkozatot, mert nem állt ki határozottan az árjatorvények, vagyis a zsidók üldözése ellen, még az egyházon belül sem. A Hitvalló Egyház egységét és erejét néhány év alatt felőrölte a könyörtelen hatalom, amelynek a számára – mivel nem tudta szolgálatába állítani – érdektelenné is vált nemcsak az egyházi ellenzék, hanem az egyház maga is. A Barmenben megfogalmazott tételek azonban számos keresztyén számára adtak ösztönzést és jelentettek eligazítást, nemcsak a nemzeti szocializmus idején, hanem a második világháború utáni újjáépítés során is.

Az idő múlásával egyre jobban láthatjuk Barmen hiányosságait. Mint minden emberi teljesítmény, ez is az őt megillető helyre kerül. Mivel egyes egyházak nem nyilatkoznak, hanem hitvallásnak tekintik, Barth Károly is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Úgy vélte, nem az a fontos, hogy milyen elnevezést használunk rá, hanem az, hogy tanulunk-e belőle.

Barth Károly, a nyilatkozat létrejöttének egykori fő munkása volt az is, aki elutasította, hogy emlékező cikket írjon Barmenről a 30 éves évfordulón. Múzeumőrnek érezné magát, írta levelében, aki egy letűnt világ holt emlékei között vezeti a látogatót. Nem erre van szüksége a ma keresztyénségnek, hanem arra, hogy mint a régiek Barmenben, úgy mi maiak a mi mai hitünket fenyegető, közénk settenkedő és kívánatos tévtanításokat és veszélyeket vegyük észre; küzdjünk magunkon és gyülekezetünkön túl környezetünkben is napról napra mindaz ellen, ami emberek életére nézve veszély, ami a krisztushitet fenyegeti és minket bizonyágtételünkben akadályoz.

Dr. Reuss András

2003. november 5.

---

[1] Megjelent: Evangélikus Naptár 2004, 142-145. o.